

21.11.2023

Група № 26

Мегей А.В.

Історія України

Урок № 9-10

Тема: Закінчення Другої світової війни

Мета уроку: визначати хронологічну послідовність подій завершального етапу Другої світової війни; охарактеризувати події завершального етапу війни; охарактеризувати досягнення української культури в роки Другої світової війни; давати характеристику діяльності провідних діячів культури.

Хід уроку

На середину 1944 р. переважна більшість території України була звільнена від німецько-фашистських загарбників. Під владою німців залишалися лише західноукраїнські землі.

Завершення вигнання окупантів з України

Перед військами 1-го Українського фронту було поставлено завдання підготувати наступальну операцію, у ході якої розчленувати і розгромити німецьку групу армій «Північна Україна», визволити західні області України. Війська 1-го Українського фронту переважали ворога у живій силі, танках і артилерії у 1,5-2 рази, а в авіації — у 4 рази. Наступом 13 липня 1944 р. на Рава-Руському, а 14 липня на Львівському напрямках війська 1-го Українського фронту розпочали **Львівсько-Сандомирську наступальну операцію**, яка тривала до 29 серпня.

Із 18 по 22 липня радянські війська оточили і розгромили в районі Броди велике вороже угруповання в складі 8 дивізій, чисельністю близько 60 тис. осіб, з яких 38 тис. солдатів і офіцерів було знищено і 17 тис. взято в полон. Серед розгромлених військових частин була і 14-та гренадерська дивізія «СС-Галичина». Продовжуючи наступ, з'єднання 1-го Українського фронту **27 липня звільнили міста Львів, Станіслав і Перемишль**, а 29 липня форсували Віслу. Було створено великий плацдарм на західному березі річки в районі Сандомира.

Із 20 по 29 серпня 1944 р. війська 3-го і 2-го Українських фронтів у взаємодії з Чорноморським флотом і Дунайською військовою флотилією провели **Ясьсько-Кишинівську операцію**, у ході якої була розгромлена група німецько-фашистських армій «Південна Україна». 25 серпня радянські війська визволили місто Ізмаїл. Вони повністю звільнили Молдавську РСР і Ізмаїльську область України від німецько-фашистських окупантів і розгорнули наступ у глиб території Румунії. Одночасно радянські війська 6 серпня 1944 р. оволоділи містом Дрогобичем.

8 жовтня 1944 р. радянські війська визволили останній окупований фашистами населений пункт радянської України у її довоєнних кордонах — залізничну станцію і село Лавочне Дрогобицької області.

ЗАВЕРШЕННЯ ВИЗВОЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Дата	Подія
13-29 липня 1944 р.	Львівсько-Сандомирська операція (27 липня звільнено Львів, Перемишль; форсуванням р. Вісли закінчився розгром німецької групи армій «Північна Україна»)
20-29 серпня 1944 р.	Ясьсько-Кишинівська операція, у ході якої визволено Молдавську РСР та Ізмаїльську область України й розгромлено групу армій «Південна Україна»
8 жовтня 1944 р.	Визволення останнього окупованого фашистами населеного пункту УРСР — с. Лавочне Дрогобицької області
28 жовтня 1944 р.	Карпатсько-Ужгородська операція. Повне визволення Закарпаття, остаточне вигнання фашистських окупантів з українських земель

У серпні 1943 р. був скликаний III Надзвичайний великий збір ОУН-Б. Він не тільки проголосив курс на боротьбу проти «московсько-більшовицького та німецького ярма, за побудову Української самостійної соборної держави», а й виробив соціально-економічну та політичну платформи організації.

На початку 1944 р. Митрополит А. Шептицький зауважив: «Прибуття більшовиків не лише можливе, а й забезпечене». 29 лютого 1944 р. командувач 1-м Українським фронтом Микола Ватутін з невеликою охороною на схід від Рівного натрапив на засідку однієї з сотень УПА і був смертельно поранений.

Лише на Рівненщині у січні-лютому 1944 році було зареєстровано 154 напади на загони Червоної армії, у яких загинуло 600 червоноармійців. 24 квітня 1944 р. в околицях села Гурби на Рівненщині дійшло до великої битви, у якій з радянського боку взяло участь близько 30 тис., з боку УПА — до 5 тис. чол. Повстанці втратили вбитими близько 2 тис. осіб, ще 1,5 тис. потрапили в полон.

Бої навесні та влітку 1944 р. знесли УПА. Протягом 1944 р. УПА спільно з німецькими саперами споруджувала схрони. У наступні 1945-1946 рр. було винайдено близько 29 тис. таких сховищ. У вересні 1944 р. з німецьких концтаборів звільнено 150 відомих націоналістів (Я. Стецька, С. Бандеру). Німецьке командування у жовтні надало 320 інструкторів для підготовки загонів УПА і розпочало постачання зброї і спорядження.

У довідці НКВС УРСР від 22 жовтня 1945 р., підписаній заступником наркома Т. Строкачем, подаються такі дані: упродовж 21 місяця, починаючи з лютого 1944 р., проведено 26 685 бойових операцій проти ОУН УПА. Повстанці здійснили 6 128 операцій. За цей час вбито 98 846 повстанців і підпільників, захоплено 104 990, з'явилися зповинною 48 880 осіб. Із радянського боку загинуло 9621 осіб, поранено 1 343, пропали безвісти — 2 456 осіб.

Методи боротьби з повстанцями

- Бойові операції;
- облави та арешти підозрюваних у співпраці;
- депортація до східних районів СРСР підозрілих у зв'язках з повстанцями, членів їх сімей та близьких. Загалом було депортовано понад 200 тис. осіб;
- проведення масових мобілізацій до лав Радянської армії;
- агітація, пропаганда, ідеологічний тиск на мирне населення;
- провокації з боку переодягнених у повстанців загонів НКВС, які влаштовували терор щодо місцевого населення;
- створення загонів самооборони;
- здійснення політики радянзації.

Завершення Другої світової війни. Героїзм українського народу. Ціна перемоги

У середині січня 1945 р. розпочався загальний наступ радянських військ. Були успішно завершені Вісло-Одерська, Східно-Прусська і Західно-Карпатська операції. **16 квітня 1945 р. почалася Берлінська операція.** Під час цієї битви було розгромлено 93 піхотних, танкових і моторизованих німецьких дивізій. Із 16 квітня по 7 травня радянські війська взяли в полон 480 тис. солдатів і офіцерів, захопили 1 550 танків, 8 600 гармат, 4 510 літаків. Понад 100 тис. радянських воїнів загинули у ці дні. Берлін капітулював **8 травня 1945 р. Німеччина підписала акт про беззастережну капітуляцію.** Із війною в Європі було покінчено.

Демографічні втрати України з 1 січня 1941 до 1 січня 1945 р. перевищують 13 млн 584 тис. осіб (враховуючи 300 тис. українців, які після перемоги відмовились повернутися на батьківщину з Німеччини та Австрії). За період окупації загинули 5,5 млн осіб (3,9 млн цивільних і 1,6 млн військовополонених). Нацисти знищили в Україні 1 млн євреїв. Якщо у 109 містах УРСР на 1 січня 1941 р. мешкали 8,5 млн громадян, то після осені 1944 р. — лише 3,2 мільйона.

Американський журналіст Е. Сноу після поїздки Україною в січні 1945 р. писав: «Друга світова війна була насамперед українською війною», — мотивуючи свою думку тим, що жодна держава Європи не зазнала таких страшних руйнувань.

Нацисти повністю знищили понад 250 українських сіл, у тому числі 171 на території «партизанських областей» — Волинської, Житомирської, Сумської й Чернігівської; було зруйновано 714 міст і понад 27 тис. інших населених пунктів. Прямі матеріальні збитки склали 285 млрд крб в цінах 1941 р., що в 5 разів перевищувало асигнування УРСР на нове будівництво впродовж 3 довоєнних п'ятирічок. Втрачено 40 % економічного потенціалу: було знищено 16,5

тис промислових підприємств. В Україні залишилось лише 19 % довоєнної кількості підприємств.

10 млн жителів залишилися без даху над головою. Загальна сума втрат населення й господарства України — майже 1,2 трлн крб.

Заповніть таблицю

НАСЛІДКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Людські втрати	Матеріальні втрати	Демографічні втрати	Політичні зміни

Культура України в роки війни

А. Розенберг у директиві рейхскомісара Е. Коху від 18 листопада 1941 р. зазначав: «Щоб створити загальні передумови для налагодження життя, досить допустити існування початкових шкіл». Дозволялося організовувати професійні школи. Навчальний процес у них відбувався за програмами, складеними німецькими чиновниками.

За підсумками навчального 1941-1942 рр. у Запоріжжі працювало 33 народні семирічні школи, у яких навчалось 11 тис. учнів і працювало 433 учителі (порівняно з радянськими часами кількість шкіл зменшилася лише на 3, а кількість учнів — на 3,5 тис.). У Дніпропетровській області за ініціативою бургомістрату до кінця року відкрили 138 шкіл, де навчались 30,7 тис. учнів і працювали 1 070 учителів, дев'ять професійно-технічних шкіл, до яких були зараховані 21 654 особи.

Узимку 1942-1943 рр., зазнавши військових поразок на Східному фронті, військове командування наказало закрити всі школи на невизначений термін у зв'язку з нестачею палива для обігріву приміщень. Навчання було поновлене лише на початку весни 1943 р., а деякі школи запрацювали лише у квітні.

На територію Німеччини з України було вивезено близько тисячі вчених.

У 1942 р. у Львові почали функціонувати п'ять вишів, але мова викладання була німецька, лише в кінці кожної лекції упродовж 10 хв робили резюме українською, причому студенти спілкувалися між собою також німецькою. На Волині протягом 1941-1943 рр. існував Інститут народної освіти у Кам'янці-Подільському, в інших округах — Житомирський інститут народної освіти (ІНО), Вінницький медичний інститут, у Києві — Українська Академія наук (недовго), у Харкові — Український художній інститут, у Дніпропетровську — університет тощо.

У роки окупації в Україні виходили 150 газет і журналів, працювало 15 радіостанцій — певна річ, під суворим наглядом фашистської цензури.

В Україні працювали театри. На початку 1943 р. київські й харківські артисти організували в Києві Театр музики і драми, Київський оперний театр. Харківський драмтеатр гастролював у Полтаві, в Одесі працювали чотири театри, у Києві здобула популярність студія «Гроно» П. Коваленка. До березня 1943 р. театр ім. І. Франка в Станіславі дав 43 вистави різних жанрів. У Ворошиловграді із серпня 1942 р. діяли Український музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка, цирк, театр «Кабаре».

Українська хорова капела мала у своєму складі 30 артистів. Із вересня 1942 р. відчинив свої двері Історичний музей.

У Харкові функціонували: Український національний оперний театр, театр ляльок, Український національний драматичний театр, Український національний хор, Українське концертно-естрадне бюро, духовий оркестр, Український оркестр народних інструментів, хор національної консерваторії, джаз-оркестр, працювали п'ять музичних шкіл, Харківський об'єднаний архів. У січні 1942 р. в оперному театрі у Харкові вперше після 1918 р. виконували гімн «Ще не вмерла Україна».

Упродовж 1941-1944 рр. у Львові відбулося п'ять виставок образотворчого мистецтва. Тут також діяло Українське видавництво, виходив місячник «Наші дні».

Це був не колабораціонізм, а політика нонконформізму, «троянський кінь», подарований Україною імперії Гітлера. Адже творчі колективи не пропагували фашистських ідей, а всіляко намагалися підтримати людей у важкі часи окупації, хоча б тимчасово створити для них атмосферу людяності.

Із вересня 1942 р. за наказом окупаційної влади розпочалося організоване пограбування українських національних культурних цінностей.

Евакуація вишів та їх діяльність у радянському тилу

У радянському тилу інтенсивно працювали над розробкою важливих наукових проблем і підготовкою висококваліфікованих спеціалістів понад 70 вишів, евакуйованих з України.

У результаті запровадження запропонованого Є. О. Патонем способу автозварювання продуктивність праці збільшилась у 5 разів, потреба в робочій силі зменшилась на 84 %, а витрати електроенергії знизилися на 42 %. Розроблена вченими-металургами України нова технологія знизила брак під час виплавлення сталі з 42 до 2 %. За участі українських енергетиків на 2,5 тис. т. на рік було збільшено сировинну базу коксування і своєчасно введено в дію 11 нових шахт. Колектив Інституту клінічної фізіології АН УРСР, очолюваний академіком О. О. Богомольцем, розробив ефективні методи лікування ряду інфекційних, травматичних, шлункових та інших захворювань. Завдяки запропонованим українськими вченими новим методам лікування смертність серед поранених радянських воїнів знизилася на 7 %.

Формуючи радянську патріотичну свідомість, 1942 р. в Уфі Інститутом історії України видано перший том «Нарисів історії України» та популярна «Історія України». Книга донесла до масового читача знання, поширення яких до війни перебувало під забороною: про ратні подвиги українського козацтва та його провідників, «славних лицарів козацьких» — Петра Сагайдачного, Івана Сірка, Максима Кривоноса, Івана Гонту та ін.

25 письменників України полягли смертю хоробрих. Великий загін українських радянських літераторів працював у фронтових, армійських та дивізійних газетах і на радіо.

Близько 350 музичних творів написали в роки евакуації композитори УРСР. У 1943 р. був створений Український народний хор під керуванням Григорія Верьовки.

У радянському тилу продовжували свою творчу працю 42 евакуйованих з України театральних колективи: Київський театр опери та балету ім. Т. Г. Шевченка — в Уфі й Іркутську (230 тис. глядачів), Київський драматичний театр ім. Івана Франка — у Семипалатинську і Ташкенті, Харківський оперний театр ім. М. В. Лисенка — у Читі, Харківський драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка — у Фергані та ін.

За час евакуації театри України поставили 176 п'єс, які відвідали 15 млн глядачів.

Кіномитці України продовжували працювати над створенням художніх і хронікально-документальних кінофільмів (500 кіножурналів, 100 короткометражних фільмів). Київська кіностудія художніх фільмів, яка працювала в Ашхабаді, за допомогою Ашхабадської і Ташкентської студій створила такі фільми, як «Олександр Пархоменко», «Як гартувалася сталь», «Партизани в степах України». Значною популярністю користувався хронікально-документальний фільм «Битва за нашу радянську Україну», створений О. Довженком за участю Ю. Солнцевої та Я. Авдєєнка і випущений на екрани в листопаді 1943 року.

Понад 900 назв книг надрукувало об'єднане Українське державне видавництво. Випускались газети і журнали: «Українське слово», «Україна», «Перець».

Питання для самоперевірки:

1. У результаті яких операцій було звільнено Правобережну Україну та західноукраїнські землі?
2. Коли було повністю визволено українські землі?
3. Що таке депортація?

Домашнє завдання:

1. Написати конспект
2. Дати відповіді на питання для самоперевірки

Виконані завдання відправте мені на електронну пошту anastasiamegei@ukr.net. У темі листа вказати номер групи, назву навчальної дисципліни, номер уроку, ПІБ.

